

COMUNICACIÓ

Manuel Satué i Sillué (SCF): *A l'entorn de la heideggeriana «Qüestió sobre la tècnica»*

El món, per a Heidegger, està compost per la quaternitat: terra, cel, mortals i immortals. La terra és el lloc de l'ocultament, mentre el cel ho és de la claredat; els mortals són els homes éssers finits, perquè tenen la mort com la possibilitat més irrefragable, els immortals, els antics déus que avui ja han perdut el seu regnat.

Seguint el model heideggerià podríem dir que la natura, com a tal, estaria composta de la terra, pàtria de l'home i dels cels. Sabut és que des d'un principi Jahvé crea els cels i la terra molt abans que l'home, com a ens intel·ligent però finit.

Heidegger és proposa investigar sobre la tècnica i la seves repercussions en la natura des de la *tekhné* grega a la més moderna tecnologia.

La tècnica es pot considerar des de dues perspectives diferents, però complementàries: un instrument, un mitjà posat per a assolir un fi prefixat o bé un fer humà, determinació psicològica. Tant en l'una, com en l'altra es tracta de la fabricació o producció de quelcom nou que s'esdevé en acte. En aquest sentit una vertadera *poiesis*, un produir, un fer passar de la latència a la il·latència; per tant, fer venir alguna cosa a la veritat. La veritat tal com la concep el mestre és *aletheia*, això és, desvelament.

Des d'Aristòtil coneixem la teoria de les quatre causes per a l'explicació de tot allò que és produït. L'artista grec era anomenat *tekhmites* perquè aplicant el seu saber manufacturava quelcom, servint-se d'una matèria ja preexistent; així un vas sagrat procedia de l'or i la seva destinació era el culte degut als antics déus. Amb tot, en la natura la producció sembla esdevenir-se de tota una altra manera «La *physis* és fins i tot *poiesis* en el sentí més alt. Perquè el present *physei* té en si mateix l'esclat del produir, p.e, l'esclatada de la flor en florir. En canvi, el producte artesanal (...) no té en si mateix l'esclat del produir, sinó en un altre, en l'artesà o artista»¹.

1. *La qüestió envers la tècnica*, en «Fits» de M. HEIDEGGER, Barcelona: Laia, 1989, p. 290.

Reprement un idea apuntada més amunt, «La tècnica és un mode de revelar. La tècnica és essència en l'àmbit de revelar i il·lustració on s'esdevé *alétheia*, on s'esdevé veritat»².

La tècnica moderna aplicada a la natura no es limita a revelar, sinó que podem considerar-la com una vertadera provocació, una certa violència exercida sobre la mateixa natura. En aquest aspecte es distingeix de l'antiga. Així el vell molí de vent es limitava a emprar la força natural del vent, mentre que el modern motor, a més de subministrar energia, també és capaç d'acumular-la. Per tant, una certa violència és exercida sobre la naturalesa. Mentre que el vell pont en comunicar les dues ribes no obstruïa el corrent del Rin, en canvi si que ho fa la central hidroelèctrica edificada en el seu curs tot modificant-lo. «La provocació s'esdevé talment que l'energia latent en la natura és desfermada, allò que ha estat desclòs és transformat, allò que ha estat acumulat és distribuït al seu torn, i allò que ha estat distribuït és commutat de nou»³.

La natura a través de la tècnica moderna evidentment és provocada i violentada. La finalitat de tot això és posar-la al servei de l'home per a uns fins particulars moltes vegades del tot aliens als que en un principi preveia la mateixa naturalesa. Pensa el mestre que el tècnic ha de ser respectuós, al màxim, amb la natura per a no desvirtuar-la. És evident que existeix el perill d'una violència que exploti la *physis* de manera que en arrabassar-li o abusar de les seves forces aquestes arribin a esgotar-se i el benefici assolit es limiti a una generació. La finitud és una de les característiques més irrebassables de l'home tal com el mestre ho explicita.

L'home no pot ser l'amo absolut d'una natura, de la qual seguint el vell adagi llatí, cal usar però no abusar. L'aplicació de la tècnica es basa en el coneixement de la ciència física. Així també cal tenir-ho en compte, perquè no és una ciència merament formalitzada sinó aplicada.

El perill de l'hodierna tècnica aplicada a la natura, tal com assenyala el mestre, és més que evident. La producció en la natura no pot ser tan sols una provocació violentadora de la *physis*.

Aquí Heidegger addueix el vers del poeta que diu: «On hi ha el perill, creix també el que salva»⁴.

2. *Ibid.*, p. 293.

3. *Ibid.*, p. 295.

4. *Ibid.*, p. 316.

Retornant a la idea expressada per Heidegger—produir és revelar—, podem ara investigar-ho un xic més. «Només en la mesura que l'home, per la seva banda, es troba provocat a explotar les energies de la naturalesa, es pot esdevenir el revelar»⁵.

Si produir, per al filòsof alemany, és un revelar, cada vegada que l'home obre els seus sentits per captar la natura que l'envolta «es troba portat vers la revelació o la il·latència», per usar el llenguatge del mestre.

Dues són les actituds despertades per l'home davant la contemplació de la natura: una és la dominar-la per posar-la al seu servei a través de la moderna tècnica; l'altra, exaltar-la mitjançant «produir el ver en el bell. *Tekhné* significava la *poiesis* de les belles arts»⁶.

La música, la pintura, l'escultura i també la poesia de tots els temps s'han inspirat en la contemplació de la natura, produint obres admirables. Recordem, a tall d'exemple, les més belles composicions dels nostres grans poetes Verdaguer i Maragall, extasiats davant la naturalesa. Escoltem el darrer cantant el Pirineu: «Oh Pirineu! En tes profundes gorges, fill de la plana, m'he sentit corprès / i amb l'esguard demanava al cel altíssim amplària i vent»⁷.

Així, doncs, amb el pensador alemany, que en els seus últims temps parla molt de poesia, podem concloure que la natura, a més del desig d'emprar-la per al benefici propi, ha pogut en tots els temps inspirar les més belles produccions de les anomenades belles arts.

Conclourem amb les mateixes paraules amb que ho fa el pensador: «Com més ens apropem al perill, més clarament comencem a il·luminar els camins que menen al que salva, més inquisitiu esdevenim. Car el fet de qüestionar és la pietat del pensament»⁸.

5. *Ibid.*, p. 317.

6. *Ibid.*, p. 317.

7. JOAN MARAGALL, *Obra completa*, Barcelona: Editorial Selecta, 1960.

8. *Op cit.*, p. 318.